

19.08.2022

POL-2022-80520

Jakelun mukaan

Viite: VN/924/2022

Poliisihallituksen lausunto

1 Asia

Oikeusministeriö on pyytänyt Poliisihallitukselta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain, puoluelain, vaalilain sekä kansalaisaloitelain muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ehdokkaan vaalirahoituksesta annettua lakia (vaalirahoituslaki), puoluelakia, vaalilakia sekä kansalaisaloitelakia. Vaalirahoituslain ja puoluelain muutoksilla lisättäisiin vaali- ja puoluerahoituksen avoimuutta ja läpinäkyvyyttä sekä selkeytettäisiin ja täsmennettäisiin nykyistä sääntelyä.

2 Poliisihallituksen lausunto

Poliisihallitus pitää esitystä yleisesti ottaen tarpeellisena ja perusteltuna. Esityksellä voitaisiin vähentää mahdollista epäasiallista vaikuttamista ehdokkaaseen erityisesti siitä syystä, että nykyisessä laissa ei ole selkeästi otettu kantaa siihen, milloin vaalirahoitusta voi kerätä. Esitys sisältää muitakin olennaisia muutoksia, jotka ovat omiaan lisäämään rahoituksen läpinäkyvyyttä ja vähentämään mahdollista väärinkäyttöä.

Poliisihallituksen mielestä jää hieman epäselväksi, mihin tarkalleen perustuu se, että vaalirahoitusta olisi mahdollisuus antaa vielä vaalien jälkeen. Jos ehdokkaan rahoituksella ylipäätään olisi tarkoitus kustantaa kampanjoinnista aiheutuvia menoja, niin nämä todennäköisesti syntyvät suurilta osin ennen vaalipäivää, mutta niitä koskevia laskuja voi kuitenkin erääntyä vasta vaalien jälkeen. Esimerkiksi, jos ajatus olisi se, että jälkikäteen (eli vaalipäivän jälkeisenä aikana) tulleella rahoituksella voitaisiin kustantaa vaikkapa tilavuokria tai tarjoilusta syntyneitä kuluja (erääntyvät vasta vaalipäivän jälkeen), niin sallittuja käyttömahdollisuuksia eli varojen käyttöä vaalipäivän jälkeen voisi olla syytä avata tarkemmin ainakin säännöksen perusteluissa. Tässä on vielä syytä huomioda, että näitä laskuja voi erääntyä myös myöhemmin kuin kaksi viikkoa vaalipäivän jälkeen. Kampanja-ajan ulkopuolella annetun vaalirahoituksen osalta on lisäksi huomioitava ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain (273/2009) 2 §:n ehdotettuun 3 momenttiin sisältyvä mahdollinen ristiriita rahankeräyslain (863/2019) 23 §:n

säännöksen sanamuodon kanssa. Säännöksen mukaan vaalikeräys saadaan järjestää aikaisintaan kuusi kuukautta ennen vaalipäivää alkavan ja viimeistään kaksi viikkoa vaalipäivän jälkeen päättyvän vaalikampanjan kulojen kattamiseksi. Tämän vuoksi voi olla haasteellista kohdentaa vaalirahoitusta seuraaviin vaaleihin tilanteessa, jossa ehdokas ei ole edes asettunut ehdolle vaaleissa.

Kampanjatilin olemassaolo helpottaisi vaalirahoituksena annettavan varallisuuden erottelusta henkilön yksityisestä varallisuudesta ja yleisesti lisäksi rahoituksen läpinäkyvyyttä. Muutoksella voitaisiin helpottaa myös esituttaviranomaisen toimintaa, jos rahoitukseen kohdistuisi epäiltyjä rikosväitteitä ja sitä kautta tutkintaa esimerkiksi saadun varallisuuden lähteisiin ja myöhempään käyttöön liittyen. Tähän liittyen Poliisihallitus katsoo olevan ehdottoman tärkeää, että myös kuntavaaleissa olevalla ehdokkaalla olisi velvollisuus avata tili. Nyt ehdotuksen mukaan vain eduskunta-, euro- ja presidentinvaalissa ehdokkaana olevilla olisi velvollisuus avata tili. Tilin avaamista vain näissä vaaleissa on perusteltu sillä, että tilin avaaminen voisi muissa tapauksissa nostaa liiaksi kynnystä asettua ehdokkaaksi. Tämä on sinänsä ihan pätevä peruste. Painavampi peruste on kuitenkin se, että varsinkin kuntatasolla (ja nykyisin myös aluetasolla) rahoitus- ja jääviyskysymykset kytkeytyvät kiinteästi toisiinsa ja siten vaikuttavat myös kunnan asioiden puolueettoman hoitamisen mahdollisuuksiin. Näillä kytköksillä voi olla suora yhteys korruptioon, jonka torjuntaa on pyritty valtion ja kuntien toiminnassa tehostamaan (esim. korruption toimenpideohjelma). Korruption torjunnassa oleellista on toimintojen läpinäkyvyys ja nimenomaan taloudellisten kytkentöjen läpinäkyvyys. Esimerkiksi hankintaprosessia on haluttu terävöittää jatkuvasti ja mahdollistaa se, että juuri taloudelliset yhteydet ja rahan liikkuvuus tulevat mahdollisimman avoimeksi. Olisi siten näiden strategioiden vastaista rajata kunta- ja aluepolitiikka vaalirahoituksen osalta eri asemaan.

Avoimuuden lisääminen mukaan lukien lainanantajien nimien julkistaminen on muutoinkin kaikin puolin kannatettavaa. Muun muassa ehdokkaan mahdolliset merkittävät kytkökset esimerkiksi elinkeinoelämään kävisivät siten selvästi ilmi. Asia on myös ehdokkaan oma etu.

Ehdotuksen mukaan vaalirahoituksen yksityishenkilön nimeä ei saada ilmoittaa ilman nimenomaista suostumusta, jos tuen arvo alittaa tietyn summan. Tämän osalta herää jonkinlainen kysymys siitä, miten pienempien summien ilmoittajien osalta valvonta ylipäätään toteutuu. Ongelmaa ei muodostu siitä, jos lahjoittajat olisivat aidosti yksittäisiä henkilöitä, mutta avaako tämä tosiasiaa mahdollisuuden siihen, että suurempia lahjoituksia pilkotaan pienempiin osiin ja näin saadaan tosiasiallinen lahjoittaja piilotettua yksityishenkilöiden taakse. Juuri tässä kohtaa asialla on liittymiä erityisesti korruption torjuntaan.

Poliisijohtaja

Janne Paavola

Poliisiylitarkastaja

Karl Linderborg

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 19.08.2022 klo 15:40. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaimosta.

Jakelu

Oikeusministeriö

Tiedoksi

Poliisihallitus; poliisitoimintayksikkö, SM; poliisiosasto